EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 19.6.2024
COM(2024) 622 final

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS

Portugali majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, struktuuri- ja eelarvepoliitika kohta

{SWD(2024) 600 final} - {SWD(2024) 622 final}

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS

Portugali majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, struktuuri- ja eelarvepoliitika kohta

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrust (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97,[1] eriti selle artikli 3 lõiget 3,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrust (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta,[2] eriti selle artikli 6 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitust,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

(1) 19. veebruaril 2021 jõustus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/241,[3] millega loodi taaste- ja vastupidavusrahastu. Taaste- ja vastupidavusrahastust antakse liikmesriikidele rahalist toetust reformide ja investeeringute elluviimiseks ning sellega kaasneb ELi rahastatav fiskaalne impulss. Kooskõlas Euroopa poolaasta prioriteetidega aitab see kaasa majanduslikule ja sotsiaalsele taastumisele ning kestlike reformide ja investeeringute tegemisele, et eelkõige edendada rohe- ja digipööret ning muuta liikmesriikide majandus vastupidavamaks. Samuti aitab see tugevdada riigi rahandust ning hoogustada majanduskasvu ja töökohtade loomist keskpikas ja pikas perspektiivis, parandada territoriaalset ühtekuuluvust ELis ja toetada Euroopa sotsiaalõiguste samba jätkuvat rakendamist.

---

1 ELT L 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.

2 ELT L 306, 23.11.2011, lk 25, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj.

3 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj).

(2) 27. veebruaril 2023 vastu võetud REPowerEU määruse[4] eesmärk on järk-järgult kaotada ELi sõltuvus Venemaa fossiilkütuste impordist. See aitaks saavutada energiajulgeoleku ja mitmekesistada liidu energiavarustust ning edendada samal ajal taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, energiasalvestusvõimsust ja energiatõhusust. Portugal lisas oma riiklikusse taaste- ja vastupidavuskavasse uue REPowerEU peatüki, et rahastada olulisi reforme ja investeeringuid, mis aitavad saavutada REPowerEU eesmärke.

(3) 16. märtsil 2023 avaldas komisjon teatise „ELi pikaajaline konkurentsivõime: pilk 2030. aasta järgsesse aega“,[5] et anda teavet poliitiliste otsuste tegemiseks ja luua raamtingimused majanduskasvu hoogustamiseks. Teatises käsitletakse konkurentsivõimet üheksa üksteist tugevdava teguri kaudu. Nende tegurite kuuluvad muu hulgas juurdepääs erakapitalile, teadusuuringud ja innovatsioon, haridus ja oskused ning ühtne turg, mis on esmatähtsad poliitikaprioriteedid reformide ja investeeringute elluviimiseks, et lahendada praegused tootlikkusega seotud probleemid ning suurendada ELi ja selle liikmesriikide pikaajalist konkurentsivõimet. Pärast kõnealust teatist esitas komisjon 14. veebruaril 2024 ühtse turu ja konkurentsivõime aruande[6]. Aruandes on üksikasjalikult kirjeldatud Euroopa ühtse turu tugevaid külgi ja probleeme ning kajastatud aasta jooksul toimunud muutusi, tuginedes eespool nimetatud üheksale konkurentsivõimet edendavale tegurile.

(4) 21. novembril 2023 võttis komisjon vastu 2024. aasta kestliku majanduskasvu analüüsi,[7] mis tähistas majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta (2024) tsükli algust. 22. märtsil 2024 kiitis Euroopa Ülemkogu analüüsi prioriteedid konkurentsivõimelise kestlikkuse nelja mõõtme raames heaks. 21. novembril 2023 võttis komisjon määruse (EL) nr 1176/2011 alusel vastu ka 2024. aasta häiremehhanismi aruande, milles nimetati Portugali ühe liikmesriigina, keda võib mõjutada tasakaalustamatus või kelle puhul on oht, et teda võib mõjutada tasakaalustamatus, ja kelle olukorda tuleb põhjalikult analüüsida. Samal kuupäeval võttis komisjon vastu ka arvamuse Portugali 2024. aasta eelarvekava kohta. Komisjon võttis vastu ka soovituse euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovituse kohta, mille nõukogu võttis vastu 12. aprillil 2024, ning ettepaneku 2024. aasta ühise tööhõivearuande kohta, milles analüüsitakse tööhõivesuuniste ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete rakendamist ning mille nõukogu võttis vastu 11. märtsil 2024.

(5) 30. aprillil 2024 jõustus ELi uus majanduse juhtimise raamistik. Raamistik hõlmab uut Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97. See hõlmab ka muudetud määrust (EÜ) nr 1467/97 ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse rakendamise kohta ja muudetud direktiivi 2011/85/EL liikmesriikide eelarveraamistiku kohta[8]. Uue

---

4 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. veebruari 2023. aasta määrus (EL) 2023/435, millega muudetakse määrust (EL) 2021/241 riiklike taaste- ja vastupidavuskavade REPowerEU peatükkide osas ning määrusi (EL) nr 1303/2013, (EL) 2021/1060 ja (EL) 2021/1755 ning direktiivi 2003/87/EÜ (ELT L 63, 28.2.2023, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

5 COM(2023) 168 final.

6 COM(2024) 77 final.

7 COM(2023) 901 final.

8 Nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrus (EL) 2024/1264, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1467/97 ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse rakendamise kiirendamise ja selgitamise kohta (ELT L, 2024/1264, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1264/oj) ja nõukogu 29. aprilli 2024.

raamistiku eesmärgid on valitsemissektori võla jätkusuutlikkus ning kestlik ja kaasav majanduskasv järkjärgulise konsolideerimise ning reformide ja investeeringute kaudu. Sellega edendatakse riikide isevastutust ja keskendutakse rohkem keskpikale perspektiivile koos nõuete tõhusama ja sidusama täitmise tagamisega. Iga liikmesriik peaks esitama nõukogule ja komisjonile riikliku keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava. Riiklikud keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavad sisaldavad liikmesriigi eelarve-, reformi- ja investeerimiskohustusi ning hõlmavad riikliku seadusandliku tsükli pikkusest sõltuvalt nelja- või viieaastast planeerimisperioodi. Riiklikes keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavades esitatud netokulude[9] kava peaks olema kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 nõuetega, sealhulgas nõudega hoida valitsemissektori koguvõlg usutavas langustrendis või viia see langustrendi hiljemalt kohandamisperioodi lõpuks või hoida see mõistlikul tasemel allpool 60 % SKPst ning viia valitsemissektori eelarvepuudujääk keskpika perioodi jooksul alla kontrollväärtuse 3 % SKPst ja/või hoida see allpool kõnealust kontrollväärtust. Kohandamisperioodi võib pikendada kuni kolme aasta võrra, kui liikmesriik võtab kohustuse teha asjakohased reformid ja investeeringud vastavalt määruses (EL) 2024/1263 sätestatud kriteeriumidele. Nende kavade koostamise toetamiseks esitab komisjon [21. juunil] 2024 liikmesriikidele suunised nende esitatavate kavade ja järgnevate iga-aastaste eduaruannete sisu kohta ning edastab kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artikliga 5 neile eelarvekohanduste tehnilised suunised (vajaduse korral võrdlustrajektoorid ja tehnilise teabe). Liikmesriigid peaksid esitama oma keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava 20. septembriks 2024, välja arvatud juhul, kui liikmesriik ja komisjon lepivad kokku tähtaja pikendamises mõistliku aja võrra. Liikmesriigid peaksid tagama, et kaasatakse nende parlamendid ning vajaduse korral konsulteeritakse sõltumatute eelarveasutuste, sotsiaalpartnerite ja muude riigi sidusrühmadega.

(6) 2024. aastal jätkub majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta areng kooskõlas taaste- ja vastupidavusrahastu rakendamisega. Taaste- ja vastupidavuskavade täielik rakendamine on jätkuvalt oluline Euroopa poolaasta poliitiliste prioriteetide elluviimiseks, kuna kavad aitavad tulemuslikult käsitleda kõiki probleeme või märkimisväärset osa probleemidest, mis on viimastel aastatel esitatud asjakohastes riigipõhistes soovitustes esile toodud. 2019., 2020., 2022. ja 2023. aasta riigipõhised soovitused on jätkuvalt sama asjakohased ka taaste- ja vastupidavuskavade puhul, mida on läbi vaadatud, ajakohastatud või muudetud vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklitele 14, 18 ja 21.

(7) 22. aprillil 2021 esitas Portugal vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 18 lõikele 1 komisjonile oma riikliku taaste- ja vastupidavuskava. Komisjon hindas määruse (EL) 2021/241 artikli 19 kohaselt taaste- ja vastupidavuskava asjakohasust, tulemuslikkust, tõhusust ja sidusust kooskõlas kõnealuse määruse V lisas esitatud hindamissuunistega. 13. juulil 2021 võttis nõukogu vastu Portugali taaste- ja

---

aasta direktiiv (EL) 2024/1265, millega muudetakse direktiivi 2011/85/EL liikmesriikide eelarveraamistiku nõuete kohta (ELT L, 2024/1265, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1265/oj).

9 Netokulu, nagu on määratletud nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määruse (EL) 2024/1263 artiklis 2 (ELT L 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj). Netokulu – valitsemissektori kulud, millest on maha arvatud i) intressikulud, ii) kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed, iii) liidu programmidega seotud kulud, mis kaetakse täielikult liidu vahenditest saadava tuluga, iv) riikide kulud liidu rahastatavate programmide kaasrahastamiseks, v) töötuskindlustushüvitiste kulude tsüklilised elemendid ning vi) ühekordsed ja muud ajutised meetmed.

vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmist käsitleva otsuse,[10] mida muudeti 17. oktoobril 2023 vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 18 lõikele 2, et ajakohastada tagastamatu rahalise toetuse maksimaalset summat ja lisada REPowerEU peatükk[11]. Osamaksete tegemine sõltub komisjoni otsusest, mis on tehtud vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 24 lõikele 5 selle kohta, et Portugal on rahuldavalt täitnud nõukogu rakendusotsuses sätestatud asjakohased eesmärgid ja sihid. Rahuldav täitmine eeldab, et varem saavutatud eesmärke ja sihte ei ole tagasi pööratud.

(8) 30. aprillil 2024 esitas Portugal kooskõlas määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 4 lõikega 1 oma 2024. aasta riikliku reformikava ja 2024. aasta stabiilsusprogrammi. Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklile 27 kajastab 2024. aasta riiklik reformikava ka Portugali kaks korda aastas esitatavat aruannet taaste- ja vastupidavuskava täitmisel tehtud edusammude kohta.

(9) 19. juunil 2024 avaldas komisjon Portugali kohta 2024. aasta riigiaruande[12]. Selles hinnati Portugali edusamme nõukogu poolt aastatel 2019–2023 vastu võetud asjaomaste riigipõhiste soovituste järgimisel ning tehti kokkuvõte sellest, kuidas Portugal on taaste- ja vastupidavuskava rakendanud. Selle analüüsi põhjal tehti riigiaruandes kindlaks puudused seoses probleemidega, mida taaste- ja vastupidavuskavas ei käsitleta või käsitletakse ainult osaliselt, ning uute ja esilekerkivate probleemidega. Samuti hinnati Portugali edusamme Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel ning ELi peamiste tööhõive, oskuste ja vaesuse vähendamise eesmärkide ning ÜRO kestliku arengu eesmärkide saavutamisel.

(10) Komisjon tegi määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 5 alusel Portugali kohta põhjaliku analüüsi. Peamised järeldused, milleni komisjoni töötajad jõudsid oma hinnangus Portugali makromajandusliku haavatavuse kohta kõnealuse määruse kohaldamisel, avaldati 2024. aasta aprillis[13]. Komisjon jõudis 19. juunil 2024 järeldusele, et Portugalil ei esine enam makromajanduslikku tasakaalustamatust. Eelkõige on Portugal teinud märkimisväärseid edusamme suure erasektori, valitsemissektori ja välisvõlaga seotud haavatavuse vähendamisel ja prognooside kohaselt võla vähenemine jätkub. COVID-19 pandeemia kriisi põhjustatud katkemise järel hakkas erasektori ja valitsemissektori võla suhe uuesti vähenema. Need on alates 2021. aastast märkimisväärselt vähenenud, millele on kaasa aidanud SKP tugev kasv ja valitsemissektori võla puhul hiljutine eelarveülejääk. Selgelt negatiivne rahvusvaheline netoinvesteerimispositsioon on oluliselt paranenud, millele on kaasa aidanud märgatav majanduskasv ja jooksevkonto ülejääk, ning selle struktuur on endiselt soodne, arvestades makseviivituse riskita instrumentide suurt osakaalu. Erasektori ja valitsemissektori võlakoormus on jätkuvalt suur ning rahvusvaheline netoinvesteerimispositsioon on endiselt negatiivne, kuid prognooside kohaselt need jätkavad tulevikus vähenemist, kuigi SKP nominaalkasv nõrgeneb. Jooksevkonto pöördus eelmisel aastal ülejääki ja püsib prognooside kohaselt positiivsena nii sel kui ka järgmisel aastal. Lisaks on valitsemissektori eelarve jõudnud ülejääki. Intressimäärade tõus on avaldanud mõningast survet kodumajapidamistele ja

[10] Nõukogu 13. juuli 2021. aasta rakendusotsus Portugali taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmise kohta (ST 10149/21; ST 10149/21 ADD 1; ST 10149/21 ADD 1 REV 1).

[11] Nõukogu 17. oktoobri 2023. aasta rakendusotsus, millega muudetakse nõukogu 13. juuli 2021. aasta rakendusotsust Portugali taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmise kohta (ST 13351/2023).

[12] SWD(2024) 622 final.

[13] SWD(2024) 105 final.

eluasemehindade kasv on olnud aastaid hoogne. Viivislaenud on veelgi vähenenud juba varasemalt niigi mõõdukalt tasemelt. Kindlaks tehtud haavatavuste kõrvaldamiseks võetud poliitikameetmed on edenenud ja need on toonud kaasa nähtavaid tulemusi. Taaste- ja vastupidavuskava käimasolev rakendamine avaldab eeldatavasti jätkuvalt soodsat mõju kasvupotentsiaalile ning aitab kaasa Portugali välispositsiooni kestlikkusele ja riigi rahanduse jätkusuutlikkusele.

(11) Eurostati[14] kinnitatud andmete põhjal kasvas Portugali valitsemissektori eelarvepuudujääk, mis 2022. aastal oli 0,3 % SKPst, 2023. aastal eelarveülejäägiks 1,2 % SKPst, samas kui valitsemissektori võlg vähenes 112,4 %-lt SKPst 2022. aasta lõpus 99,1 %-le SKPst 2023. aasta lõpus.

(12) 12. juulil 2022 soovitas[15] nõukogu Portugalil võtta meetmeid, tagamaks 2023. aastal usaldusväärse eelarvepoliitika, piirates riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasvu alla keskpika perioodi nominaalse potentsiaalse SKP kasvu[16] ning võttes arvesse jätkuvat ajutist ja sihipärast toetust kodumajapidamistele ja ettevõtetele, kes on energiahindade tõusu suhtes kõige haavatavamad, ja Ukrainast põgenevatele inimestele. Samal ajal soovitati Portugalil olla valmis kohandama jooksvaid kulutusi vastavalt muutuvale olukorrale. Samuti soovitati Portugalil suurendada avaliku sektori investeeringuid rohe- ja digipöördesse ning energiajulgeolekusse, võttes arvesse algatust „REPowerEU“, sealhulgas kasutades taaste- ja vastupidavusrahastut ning muid liidu vahendeid. Komisjoni hinnangul oli eelarvepoliitika[17] 2023. aastal kiire inflatsiooni tingimustes pärssiv (1,1 % SKPst). Riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv (ilma kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmeteta) andis 2023. aastal eelarvepoliitikasse pärssiva panuse 0,9 % SKPst ja oli kooskõlas nõukogu soovitusega. Riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude pärssiv panus on peamiselt tingitud energiahindade tõusu tõttu leibkondade ja ettevõtete toetamiseks võetud (suunatud ja üldiste) erakorraliste toetusmeetmete kulude vähenemisest (1,1 protsendipunkti SKPst). Riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv (ilma kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmeteta) oli peamiselt tingitud avaliku sektori palkade ja pensionide suurenemisest. Taaste- ja vastupidavusrahastu toetustest ja muudest ELi vahenditest rahastatud kulud moodustasid 2023. aastal 1,3 % SKPst. Riiklikult rahastatavad investeeringud moodustasid 2023. aastal 2,0 % SKPst, mis tähendab võrreldes 2022. aastaga suurenemist 0,1 protsendipunkti. Portugal rahastas täiendavaid investeeringuid taaste- ja vastupidavusrahastust ning muudest ELi vahenditest. Ta rahastas avaliku sektori investeeringuid rohe- ja digipöördesse ning energiajulgeolekusse, näiteks arvutid õpilastele ja õpetajatele, uued heiteta bussid, üldkasutatavate laadimispunktide paigaldamine, suure energiatõhususega elamute ehitamisega alustamine ning uued ökoinnovatsiooni programmid, mida rahastatakse taaste- ja vastupidavusrahastust ning muudest ELi vahenditest.

---

14 Eurostat – *Euro Indicators*, 22.4.2024.

15 Nõukogu 12. juuli 2022. aasta soovitus, milles käsitletakse Portugali riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Portugali 2022. aasta stabiilsusprogrammi kohta (ELT C 334, 1.9.2022, lk 181).

16 Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt on Portugali keskpika perioodi potentsiaalne SKP kasv 2023. aastal nominaalväärtuses 9,1 %, tuginedes kümne aasta keskmisele potentsiaalsele reaalkasvu määrale ja 2023. aasta SKP deflaatorile.

17 Eelarvepoliitika on määratletud valitsemissektori eelarvepositsiooni iga-aastase muutuse näitajana. Selle eesmärk on hinnata nii riiklikult kui ka ELi eelarvest rahastatavast eelarvepoliitikast tulenevat majanduslikku impulssi. Eelarvepoliitikat mõõdetakse i) keskpika perioodi potentsiaalse majanduskasvu ja ii) esmaste kulude (ilma kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmeteta) muutuse erinevusena, jättes välja COVID-19 kriisiga seotud ajutised erakorralised meetmed, kuid võttes arvesse taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatute toetuste ja muude ELi vahenditega rahastatavaid kulusid.

(13) 2024. aasta stabiilsusprogrammi peamised prognoosid võib kokku võtta järgmiselt. Eelarveprognooside aluseks oleva makromajandusliku stsenaariumi kohaselt kasvab reaalne SKP 2024. aastal 1,5 % ja 2025. aastal 1,9 %, samas kui THHI inflatsioon on 2024. aastal 2,5 % ja 2025. aastal 2,1 %. Valitsemissektori eelarveülejääk peaks (nii 2024. kui ka 2025. aastal) vähenema 0,3 %-le SKPst, samas kui valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks 2024. aasta lõpuks vähenema 95,7 %-le ja 2025. aasta lõpuks 91,4 %-le. Pärast 2025. aastat peaks valitsemissektori eelarveülejääk vähenema 0,1 %-le SKPst 2026. aastal ja 2028. aastaks suurenema järk-järgult 0,4 %-ni SKPst. Seega jääb valitsemissektori eelarvepositsioon programmiperioodi jooksul kavakohaselt alla aluslepingus sätestatud kontrollväärtust ehk 3 % SKPst. Samas aga peaks valitsemissektori võla suhe SKPsse pärast 2025. aastat vähenema 2026. aastal 87,2 %-le ja jõudma 2028. aastaks 79,8 %-le SKPst.

(14) Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt kasvab reaalne SKP 2024. aastal 1,7 % ja 2025. aastal 1,9 % ning THHI inflatsioon on 2024. aastal 2,3 % ja 2025. aastal 1,9 %.

(15) Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori eelarveülejääk 2024. aastal 0,4 % SKPst, samas kui valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks 2024. aasta lõpuks vähenema 95,6 %-le. Ülejäägi vähenemine 2024. aastal kajastab peamiselt 2024. aasta riigieelarvega kehtestatud fiskaalmeetmeid, nagu üksikisiku tulumaksu reform, pensionide üldine suurendamine ja avaliku sektori palkade üldine ajakohastamine. Komisjoni prognooside kohaselt on eelarvepoliitika 2024. aastal ekspansiivne (1,8 % SKPst).

(16) Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt rahastatakse 2024. aastal taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatust toetusest kulusid mahus 1,3 % SKPst (2023. aastal 0,6 % SKPst). Taaste- ja vastupidavusrahastu toetustest rahastatavad kulutused võimaldavad teha kvaliteetseid investeeringuid ja viia ellu tootlikkust suurendavaid reforme, ilma et see mõjutaks otseselt Portugali valitsemissektori eelarvepositsiooni ja võlga. Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt toetatakse 2024. aastal taaste- ja vastupidavusrahastu laenudega kulusid mahus 0,1 % SKPst (2023. aastal alla 0,1 % SKPst).

(17) 14. juulil 2023 soovitas nõukogu[18] Portugalil järgida konservatiivset eelarvepoliitikat, eelkõige piirata riiklikult rahastatavate esmaste netokulude nominaalkasvu[19] nii, et see ei ületaks 2024. aastal 1,8 %, välja arvatud juhul, kui riiklikult rahastatavate esmaste netokulude kasvu kõrgem võrdlusmäär oli hinnanguliselt kooskõlas Portugali keskpika perioodi eelarve-eesmärgi (–0,5 % SKPst) saavutamisega, muu hulgas juhul, kui intressikulud olid komisjoni tol ajal prognoositust väiksemad. Liikmesriikidel paluti 2023. aasta eelarve täitmisel ja 2024. aasta eelarvekava koostamisel võtta arvesse, et komisjon teeb 2023. aasta eelarve täitmise andmete põhjal nõukogule ettepaneku algatada ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlused. Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt on Portugali struktuurne eelarvepositsioon 2024. aastal 0,0 % SKPst (2023. aastal 0,9 % SKPst), st ületab riigi keskpika perioodi eelarve-eesmärki. Seepärast leitakse, et Portugali näitaja on kooskõlas nõukogu soovitusega.

---

18 Nõukogu 14. juuli 2023. aasta soovitus, milles käsitletakse Portugali 2023. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Portugali 2023. aasta stabiilsusprogrammi kohta (ELT C 312, 1.9.2023, lk 206).

19 Esmased netokulud on määratletud kui riiklikult rahastatavad kulud, millest on maha arvatud i) kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed, ii) intressikulud, iii) tsüklilise töötuse kulud ning iv) ühekordsed ja muud ajutised meetmed.

(18) Lisaks soovitas nõukogu Portugalil võtta meetmeid, et kaotada kehtivad erakorralised energiatoetusmeetmed võimalikult kiiresti 2023. ja 2024. aastal ja kasutada selle tulemusena kokku hoitavaid vahendeid valitsemissektori eelarvepuudujäägi vähendamiseks. Nõukogu täpsustas, et kui uue energiahindade tõusu tõttu on vaja uusi või jätkuvaid toetusmeetmeid, tuleks Portugalil tagada, et sellised toetusmeetmed on suunatud haavatavate leibkondade ja ettevõtete kaitsmisele, on eelarve seisukohast vastuvõetava maksumusega ning säilitavad stiimulid energiasäästuks. Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt peaks erakorralistest energiatoetusmeetmetest tulenev eelarve netokulu[20] olema 2023. aastal 0,9 % SKPst ning 2024. aastal 0,6 % ja 2025. aastal 0,5 % SKPst. Eelkõige eeldatakse, et kütusemaksu üldine vähendus ja kütusemaksu CO_2-komponendi külmutus jäävad kehtima 2024. ja 2025. aastal. Prognooside kohaselt ei kaotata erakorralisi energiatoetusmeetmeid 2023. ja 2024. aastal võimalikult kiiresti. Selline olukord ei ole nõukogu soovitusega kooskõlas. Vähekaitstud leibkondade ja ettevõtete kaitseks suunatud erakorraliste energiatoetusmeetmete eelarveline kulu on 2024. aastal hinnanguliselt 0,1 % SKPst (2023. aastal 0,3 %), millest 0,1 % SKPst säilitab hinnasignaali, et vähendada energianõudlust ja suurendada energiatõhusust (2023. aastal 0,1 %).

(19) Lisaks soovitas nõukogu Portugalil säilitada riiklikult rahastatavad avaliku sektori investeeringud ning tagada taaste- ja vastupidavusrahastust antavate toetuste ja muude liidu vahendite tulemuslik kasutuselevõtt, eelkõige rohe- ja digipöörde edendamiseks. Komisjoni 2024. aasta kevadprognoosi kohaselt peaksid riiklikult rahastatavad avaliku sektori investeeringud 2024. aastal suurenema 2,3 %-le SKPst (2023. aastal 2,0 %). See on kooskõlas nõukogu soovitusega. Samal ajal prognoositakse, et ELi vahenditest, sealhulgas taaste- ja vastupidavusrahastu toetustest, rahastatavad avaliku sektori kulud peaksid 2024. aastal suurenema 1,7 %-le SKPst (2023. aastal 1,3 %).

(20) Prognoosi koostamise ajal teada olevate poliitikameetmete põhjal ja eeldusel, et poliitikat ei muudeta, hinnatakse komisjoni 2024. aasta kevadprognoosis, et valitsemissektori eelarveülejääk on 2025. aastal 0,5 % SKPst. Ülejäägi suurenemine 2025. aastal kajastab peamiselt aastaks prognoositud majanduse elavnemist pärast 2024. aastaks prognoositud aeglustumist. Valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks vähema 2025. aasta lõpuks 91,5 %-le.

(21) Portugali maksusüsteemi vajab lihtsustamist. Äriühingu tulumaksu süsteem riiklike ja kohalike lisamaksudega tekitab nii maksuhaldurite kui ka ettevõtjate jaoks lisakoormust. Seda süvendab pikaajaline probleem, mis on seotud koormavate regulatiivsete nõuete ja aeganõudva suhtlusega haldusasutusega, mis mõjutab ettevõtluskeskkonda oluliselt. Maksuvõlad on endiselt suured ja ületavad tublisti ELi keskmist (2021. aasta lõpus moodustasid need 45,6 % kogutulust). Maksude kogumise halduskulud on suured ja need on viimastel aastatel veelgi kasvanud (2018.–2021. aastal kasv ligikaudu 4 %). Lisaks vananeb maksuameti töötajaskond kiiresti: järgmise kümne aasta jooksul peaks pensionile jääma üle poole töötajatest, samas võetakse uusi inimesi tööle vähe. Nende probleemide lahendamine parandaks Portugali ettevõtluskeskkonda ja edendaks konkurentsivõimet.

(22) Portugali tööealine elanikkond peaks keskpikas perspektiivis vähenema ligikaudu ühe miljoni võrra, mis on peamiselt tingitud rändesaldo vähenemisest ja madalast

[20] Näitaja kajastab meetmete aastast eelarvekulu, milles on võetud arvesse tulusid ja kulusid ning millest on asjakohasel juhul arvatud maha energiatarnijate erakorralisele kasumile kehtestatud maksudest saadud tulud.

sündimusest. Oodatava eluea pikenemisega suureneb oluliselt eakate osakaal võrreldes nendega, kes Portugali riiklikku pensionisüsteemi sissemakseid teevad. Kui 2022. aastal tegi süsteemi iga pensionäri kohta sissemakseid ligi kolm tööealist inimest, siis 2050. aastaks on nende arv alla pooleteise. Selline demograafiline suundumus paneb pensionisüsteemi jätkusuutlikkuse surve alla. Pensionikulud moodustavad juba praegu 28 % valitsemissektori kogukuludest ja järgmistel aastakümnetel suurenevad need veelgi. Komisjoni ja Portugali ametiasutuste hinnangute[21] kohaselt peaksid pensionikulud 2046. aastal saavutama tipptaseme 15,2 % SKPst, mis on 2022. aasta tasemest 2,9 protsendipunkti võrra kõrgem ja üks ELi kõrgemaid suhtes SKPsse. Viimastel aastatel on Portugal viinud oma pensionisüsteemi jätkusuutlikkuse parandamiseks ellu reforme, indekseerides seadusjärgse pensioniea oodatava elueaga, kuid sellised meetmed nagu ennetähtaegselt pensionile jäämise kavad lisavad survet pensionisüsteemi jätkusuutlikkusele. Keskmiselt on füüsilisest isikust ettevõtjate tasutavate sotsiaalkindlustusmaksete määr töötajate omaga võrreldes madalam. Lisaks on eri liiki töötajate puhul ette nähtud eri suurusega sissemaksemäärad. Need tegurid vähendavad veelgi pensionisüsteemi võimalikke tuluallikaid.

(23) Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 19 lõike 3 punktile b ja V lisa kriteeriumile 2.2 sisaldab taaste- ja vastupidavuskava ulatuslikke üksteist vastastikku tugevdavaid reforme ja investeeringuid, mis tuleb rakendada 2026. aastaks. Need peaksid aitama tulemuslikult lahendada kõiki probleeme või märkimisväärset osa probleemidest, mis on kindlaks tehtud asjakohastes riigipõhistes soovitustes. Järele jäänud aja jooksul on oluline kiiresti jätkata kava, sealhulgas REPowerEU peatüki tulemuslikku rakendamist, et suurendada Portugali pikaajalist konkurentsivõimet rohe- ja digipöörde kaudu, tagades samal ajal sotsiaalse õigluse. Kavast tulenevate kohustuste täitmiseks 2026. aasta augustiks on tähtis, et Portugal jätkaks reformide elluviimist, kiirendaks investeerimist, tegeleks tekkivate viivitustega ning säilitaks korraliku haldussuutlikkuse. Portugal küll on võtnud teatavaid meetmeid haldussuutlikkuse puudumisega tegelemiseks, kuid endiselt on probleeme seoses riigihanke-eeskirjade ja pikkade loamenetlustega, mis mõjutavad eelkõige suuri investeerimisprojekte. Jätkuvalt on oluline süstemaatiliselt kaasata kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi, sotsiaalpartnereid, kodanikuühiskonda ja muid asjaomaseid sidusrühmi, et tagada laialdane isevastutus taaste- ja vastupidavuskava eduka rakendamise eest.

(24) Osana ühtekuuluvuspoliitika fondide vahehindamisest vastavalt määruse (EL) 2021/1060 artiklile 18 peab Portugal iga programmi 2025. aasta märtsiks läbi vaatama, võttes muu hulgas arvesse 2024. aasta riigipõhistes soovitustes esile toodud probleeme, samuti riiklikku energia- ja kliimakava. Läbivaatamise tulemuste alusel eraldatakse lõplikult iga programmiga ette nähtud ELi rahastus. Portugal on teinud edusamme ühtekuuluvuspoliitika ja Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel, kuid on veel probleeme, mis on jätkuvalt lahendamata. Erinevused Portugali mandri rannikuala ja sisemaa, mandri- ja äärepoolseimate piirkondade ning suurlinnapiirkondade ja väikelinnade vahel püsivad. Väga oluline on kiirendada ühtekuuluvuspoliitika programmide elluviimist ning tugevdada haldussuutlikkust riiklikul ja piirkondlikul tasandil. Programmidega ettenähtud prioriteedid on endiselt asjakohased. Lisaks haldussuutlikkuse meetmetele on oluline kiiresti investeerida rakendusuuringutesse valdkondades, mis on kindlaks määratud aruka

[21] Euroopa Komisjon, 2024, rahvastiku vananemist käsitlev aruanne, *Economic and Budgetary Projections for the EU Member States (2022–2070)*, institutsiooni töödokument 279, aprill 2024.

spetsialiseerumise strateegiates, teadmussiirdesse ning teadus- ja arendustegevuse tulemuste väärtustamisse, samuti väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate innovatsioonisuutlikkusse, rohepöördesse ja konkurentsivõimesse. Endiselt on esmatähtis parandada reovee kogumist ja puhastamist, vee taaskasutamist ja juurdepääsu veele, eelkõige äärealadel ja äärepoolseimates piirkondades, ning vähendada leket võrkudes ning edendada ringmajandust, energiatõhusust ja taastuvenergiat kooskõlas riikliku energia- ja kliimakavaga. Endiselt on kesksel kohal investeeringud haridusse, tööturul nõutavate kvalifikatsioonide ja oskuste arendamisse ning eelkõige noortele suunatud sihipärasesse aktiivsesse tööturupoliitikasse. Jätkuvalt on oluline tagada võrdne juurdepääs haridusele, tervishoiule ja sotsiaalteenustele, eelkõige ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele, ning tegeleda energiaostuvõimetusega. Ühtekuuluvuspoliitika programmide vahehindamise raames tasub pöörata rohkem tähelepanu vajadustele kliimamuutustega seotud riskide ennetamises ja nendeks valmisoleku valdkonnas. Portugal võiks tööstuse ümberkujundamise toetamiseks kasutada ka Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvormi algatust ning keskenduda eelkõige kõrgtehnoloogilisele ja ressursitõhusale tootmisele, säästvale transpordile, biomeditsiinile ja biotehnoloogiale ning nullnetotehnoloogiale, investeerides samal ajal ka oskustesse ja kvalifikatsioonidesse, et rahuldada tööjõunõudlust nendes sektorites.

(25) Lisaks taaste- ja vastupidavuskava ning muude ELi vahendite raames käsitletud majanduslikele ja sotsiaalsetele probleemidele seisab Portugali silmitsi veel mitme väljakutsega, mis on seotud veemajanduse, võrgutaristu ja salvestusvõimsusega.

(26) Portugali ja eelkõige selle lõunapoolseid piirkondi mõjutavad tugevalt looduslikud ohud, nagu põud, tulekahjud ja üleujutused, ning kliimamuutuste tõttu on nende sagedus ja intensiivsus kasvanud. Väiksem aastane sademete hulk, veepuudus ja suurenenud ajaline varieeruvus mõjutavad jõevoolu, põhjaveekihi uuesti täitmist ja üleujutusriski, mõjutades mitmeid majandussektoreid, nagu põllumajandus, joogivee tootmine ja energeetika, sealhulgas hüdroenergia tootmine, ja samal ajal ka riigi rahanduse jätkusuutlikkust. Portugal suurendas oma suutlikkust kohaneda kliimamuutustega (2021. aasta kliimaseadus), muu hulgas valdkondlike kohanemiskavade väljatöötamise kaudu. Portugal on lõplikult vormistamas ka kliimamuutustega kohanemist puudutava riiklikku tegevuskava aastani 2100. Siiski oleks oluline, et ta võtaks kliimamuutustega kohanemist oma veemajanduspoliitikas veelgi rohkem arvesse. Integreeritud ja kestliku veemajandusstrateegia parandamise kaudu aitaks Portugal tagada, et peamistel sektoritel on endiselt juurdepääs veele, tagades samal ajal, et kvaliteetne vesi on piisavalt kättesaadav ökoloogiliste funktsioonide, eelkõige tundlike ja bioloogiliselt mitmekesiste ökosüsteemide, näiteks märgalade jaoks. Lisaks aitaks veesektori juhtimisstruktuuri ühtlustamine saavutada tõhusa koordineerimise riikliku, piirkondliku ja kohaliku tasandi vahel. Veemajanduse parandamiseks on vaja täiendavaid investeeringuid, näiteks reovee kogumisse ja puhastamisse, lekete vähendamisse võrkudes, üldisesse veevarustusse ning (vee kvantiteedi ja kvaliteedi) paremasse seiresse. Erilist tähelepanu tuleks pöörata maastiku loodusliku käsnafunktsiooni taastamisele, põhjavee ammutamise vähendamisele, märgalade ja jõgede, sealhulgas lammide taastamisele ning muude looduspõhiste lahenduste kasutuselevõtule. Lisaks võiks Portugal kasutada ära vee taaskasutamise võimalusi.

(27) Tänu hüdroenergiale ja tugevatele tuultele sai Portugal 2023. aastal 72 % oma elektrist taastuvatest energiaallikatest, mis on uus rekord. Tänu taastuvenergia osakaalu märgatavale suurenemisele langesid elektrihinnad oluliselt ja kukkusid allapoole

kriisieelseid tasemeid. Selleks et saavutada läbivaadatud riiklik panus ELi 2030. aasta taastuvenergia eesmärki ja saavutada eesmärk, et 2030. aastaks pärineks vähemalt 85 % elektri kogutarbimisest taastuvatest energiaallikatest, nagu on märgitud riiklikus energia- ja kliimakavas, on vaja teha täiendavaid edusamme, et parandada Portugali konkurentsivõimet ja stimuleerida tööstuse CO_2 heite vähendamist, sealhulgas elektrifitseerimise kaudu. Taastuvenergiale loa andmise protsessi kiirendamiseks on küll võetud seadusandlikke meetmeid, kuid Portugal seisab silmitsi võimalike lühiajaliste võrguvõimsusega seotud probleemidega, mis puudutavad taastuvenergia järjest kasvavat osakaalu võrgus. Põhi- ja jaotusvõrgukavade läbivaatamine aitaks kiirendada taastuvate energiaallikate integreerimist kooskõlas riiklikes energia- ja kliimakavades võetud kohustustega ning Hispaania ja Prantsusmaaga võetud võrkude ühendamist puudutavate kohustustega. Lisaks on taastuvenergiaprojektide jaoks saanud takistuseks logistilised probleemid, komponentide nappus ja väiksem kasumlikkus, mis on põhjustanud viivitusi eelkõige päikeseenergia oksjonite läbiviimisel. Oluline on ühtlustada ühendamismenetlusi, suurendada võrguühenduste läbipaistvust ja näha ette selge pikaajaline oksjonite kavandamine. Nõudlus elektrivõrkude järele kasvab ja seepärast oleks Portugalil kasulik teha täiendavaid investeeringuid oma elektrivõrkudesse, sealhulgas olemasolevate elektriliinide ajakohastamisse ja süsteemi paindlikkuse edendamisse selliste lahenduste abil nagu salvestamine, arukate arvestite kasutuselevõtt, stiimulid tarbimiseks tipuvälisel ajal ja tarbimiskaja mehhanismid.

(28) Arvestades euroala liikmesriikide majanduse tihedat seotust ning nende ühist panust majandus- ja rahaliidu toimimisse, soovitas nõukogu 2024. aastal euroala liikmesriikidel võtta meetmeid, sealhulgas oma taaste- ja vastupidavuskavade kaudu, et rakendada soovitust euroala majanduspoliitika kohta. Portugali puhul aitavad soovitused 1, 2, 3 ja 4 rakendada esimest, teist ja neljandat euroala käsitlevat soovitust,

SOOVITAB Portugalil võtta 2024. ja 2025. aastal järgmisi meetmeid.

1. Esitada õigeaegselt keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava. Piirata kooskõlas reformitud stabiilsuse ja kasvu pakti nõuetega netokulude[22] kasvu 2025. aastal määrani, mis viib valitsemissektori võla usutava vähenemiseni keskpikas perspektiivis ja millega järgitakse aluslepingus sätestatud eelarvepuudujäägi kontrollväärtust 3 % SKPst. Kaotada järk-järgult erakorralised energiatoetusmeetmed enne 2024/2025. aasta küttehooaega. Parandada maksusüsteemi tulemuslikkust, eelkõige suurendades oma halduse tõhusust ja vähendades nende süsteemidega seotud halduskoormust. Võtta meetmeid, et tagada pensionisüsteemi rahaline jätkusuutlikkus keskpikas perspektiivis.

2. Tugevdada haldussuutlikkust hallata ELi vahendeid, kiirendada investeeringuid ja säilitada reformide elluviimise tempo. Kõrvaldada tekkivad viivitused, et võimaldada jätkata taaste- ja vastupidavuskava, sealhulgas REPowerEU peatüki kiiret ja tulemuslikku elluviimist, tagades reformide ja investeeringute lõpuleviimise 2026. aasta augustiks. Kiirendada ühtekuuluvuspoliitika programmide rakendamist. Jätkata vahehindamise raames keskendumist kokkulepitud prioriteetidele ja võtta meetmeid, mille abil paremini rahuldada kliimamuutustega seotud riskide ennetamise

[22] Vastavalt määruse (EL) 2024/1263 artikli 2 lõikele 2 on netokulud valitsemissektori kulud, millest on maha arvatud intressikulud, kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed, liidu programmidega seotud kulud, mis kaetakse täielikult liidu vahenditest saadava tuluga, riikide kulud liidu rahastatavate programmide kaasrahastamiseks, töötuskindlustushüvitiste kulude tsüklilised elemendid ning ühekordsed ja muud ajutised meetmed.

ja nendeks valmisoleku valdkonna vajadusi, võttes samal ajal arvesse võimalusi, mida pakub Euroopa strateegilise tehnoloogia platvorm konkurentsivõime parandamiseks.

3. Parandada veemajandust, et tugevdada kliimamuutuste mõjuga kohanemist ning tagada pikaajaline majanduslik ja keskkonnaalane vastupanuvõime, kehtestades integreeritud ja kestliku veemajanduse strateegia, arendades selle juhtimisstruktuuri, edendades investeeringuid reovee kogumisse ja puhastamisse, lekete vähendamisse ja veeseiresse ning arendades samal ajal looduspõhiseid lahendusi ja veekogude taastamist ning parandades veekasutuse tõhusust ja vee taaskasutust.

4. Tugevdada elektri ülekande- ja jaotusvõrgu võimsust, eelkõige parandades ühendamismenetlusi ja suurendades nende läbipaistvust, et stimuleerida investeerimist riiklikku võrku ja suurendada energiasalvestusvõimsust.

Brüssel,

Nõukogu nimel
eesistuja